

Nr 71.

Utlåtande öfver begäran från stadens arbetare om tio timmars arbetsdag med bibehållande af den förra daglönen.

Stadens arbetare till ett antal af 921 hafva i en genom öfverståhållare-embetet den 5 sistlidna april öfversänd ansökan till stadsfullmäktige anfört följande:

»Undertecknade, i stadens tjenst anställda arbetare, anhålla härmed, det en reglering af arbetstiden måtte företagas därhän, att från och med innevarande år högsta arbetstiden i stadens arbeten blir tio timmar med bibehållande af samma daglön som för tolf. Skäl för en förkortning af arbetstiden hafva så ofta blifvit framställda, att öfverflödigt torde vara här återupprepa dem i deras helhet. På arbetsgifvarehåll erkännes också allt mer och mer det berättigade i arbetarnes fordran på kortare arbetsdag; det visar sig i utlandet framför allt, men äfven i Sverige, där, som man vet, arbetstiden nedsatts till tio timmar t. o. m. på landt-egendomar, och där t. ex. Stockholmsentreprenörer under de två senaste somrarna icke hållit högre arbetstid än tio timmar. Stockholms stads byggnadskontor har ju heller icke vid föregående framställningar i denna sak haft några svårare invändningar att göra mot förkortad arbetstid än de, 'att arbetarne själfva ej begärt det, och att de ej skulle kunna rätt använda sin fritid'. Hvad den första invändningen angår, torde vi kanske ha begått det felet förut, att icke nog man-grannt ha yttrat oss, och det vilja vi i så fall nu godtgöra; den andra invändningen anse vi vederlagd genom de erfarenheter, som vunnits bland entreprenörernas arbetare under två senaste somrar, och af den omständigheten, att de, som äro ordentliga bland oss, och de äro väl ändå flertalet, visat sig mycket väl kunna sköta den fritid, de ha under de kortare vinterarbetsdagarna.

Förkortning af arbetstiden får ej uppskjutas längre. Tidsandan har trängt ned så långt numera, att äfven en så lågt på samhällsskalan stående varelse som grofarbetaren har behof af någon stund på dagen att kalla sin egen, någon stund, då han kan få känna sig som människa och tillgodose sina andliga behof, antingen i kretsen af sin familj eller på annat sätt.

Den långa arbetstiden verkar också skadligt på arbetarnes fysiska helsa; det medgifves af alla läkare, det känna vi och det kan hvem som betraktar en skara

arbetare se, om han vill; få grofarbetare öfver 30 år finnas, hvilka icke äro förvärkta och hopkrympta på ett eller annat sätt.

Tio timmars tungt grofarbete är tillräckligt att uttrötta hvilken arbetare som helst, hvaraf följer, att nästan lika mycket arbete kan utföras på tio som tolf timmar. Vår begärans uppfyllande kan således icke åsamka kommunen någon förlust, ty skulle så vara, att något mindre arbete blir utfördt på tio timmar än förut på tolf, så betäckes den förlust, kommunen härigenom skulle få vidkännas, genom minskade fattigvårdsbidrag till ofrivilligt arbetslösa och till sådana, som till följd af den långa arbetstiden ådraga sig sjukdomar eller bli i förtid odugliga till arbete.

Allt säger, att vår fordran är rättvis och billig, och då så stora arbeten som nya gasverket vid Hjorthagen och Saltsjöbadens järnväg kunnat utföras utan olägenhet med tiotimmarsdag, och då Stockholms stad nu faktiskt är ensam om att hindra vår fordrans genomförande, så hoppas vi, att hrr stadsfullmäktige nu, då vi tillräckligt mangrannt talat om, att vi vilja ha arbetstiden förkortad, gå vår önskan till mötes och bevilja vår begäran om högst tiotimmarsdag.»

Öfver denna ansökan hafva drätselnämndens andra afdelning och gasverks styrelsen hörts.

Afdelningens yttrande är med undantag för inledningen så lydande:

»I anledning af den sålunda erhållna remissen bör först erinras, att förevarande fråga för icke länge sedan af kommunalmyndigheterna pröfvats vid behandlingen af en utaf herr S. A. Andréé den 1 oktober 1892 hos stadsfullmäktige väckt motion, hvaruti föreslogs bland annat, att den dagliga arbetstiden för arbetare, anställda i Stockholms stads tjenst, måtte inskränkas till högst 10 timmar samt denna inskränkning ske utan minskning af den ersättning, som arbetarne skolat erhålla för den oafkortade arbetstiden.

Då några ändrade förhållanden icke inträdt, sedan afdelningen den 19 januari 1893 i sitt öfver omförmälda motion afgifna yttrande på anförda skäl förklarade sig finna densamma, för så vidt den afsåge de under afdelningen ställda arbetare, ej böra föranleda vidare åtgärd från stadsfullmäktiges sida, kan afdelningen inskränka sig till att såsom svar å ifrågavarande remiss i hufvusak åberopa nyssberörda utlåtande jämte byggnadskontorets däri omförmälda tjenstememorial*).

Till hvad då anfördes torde emellertid böra läggas några erinringar särskildt beträffande den i samband med begäran om arbetstidens afkortande ställda af-

*) Bih. nr 32 och 4 för år 1893.

löningsfrågan. Om, såsom byggnadskontoret i nyssberörda tjänstememorial antagit, krafvet å aflönings bibehållande får anses liktydigt med en mot arbetstidens inskränkning proportionell förhöjning i aflöningen, såväl timpenning som ackordspris, synes en sådan åtgärd, oafsedt den däraf följande ökade omkostnaden för stadens arbeten, äfven af andra skäl särdeles betänkelig. Ett dylikt tillvägagående från en så stor arbetsgifvare som Stockholms stad skulle otvifvelaktigt å de enskilde arbetsgifvarne utöfva ett synnerligen starkt tvång och sålunda kunna för dem medföra ekonomiska följder, för hvilka staden icke utan bindande skäl bör påtaga sig ansvaret. Men vidare skulle en förhöjning utaf arbetarnes aflöning i förhållande till arbetstiden helt säkert innebära en särskild lockelse för landsortsarbetarne att hitflytta och härigenom äfven för kommunen i dess helhet blifva ödesdiger. Af sålunda angifna skäl har afdelningen gent emot det upprepade krafvet på oförminskad aflöning vid arbetstidens förkortning ansett sig böra framhålla, att aflöningen vid 10 timmars arbetsdag likasom vid 12 timmars måste regleras efter tillgång och efterfrågan på arbete. Uppenbart synes likväl vara, att ett införande af kortare arbetstid är egnadt att småningom af sig själf leda till det mål, arbetarne nu vilja genom kommunalmyndigheternas beslut omedelbart ernå, nämligen högre aflöning i förhållande till arbetstiden.

Hvad därefter frågan om arbetstidens inskränkande i och för sig angår, bör icke afdelningens år 1893 i ämnet gjorda uttalande tydas därhän, att afdelningen skulle vilja på något sätt ställa sig likgiltig gent emot denna för arbetareklassens utveckling och förkofran högst viktiga angelägenhet. Afdelningen har förnämligast velat framhålla, att beträffande de under afdelningen lydande arbetare förefinnas så många särskilda och växlande förhållanden, att det icke låter sig göra att genom en allmän för samtliga arbetare gällande föreskrift reglera arbetstidens längd. Det må i samband härmed erinras, att en väsentlig del af de under afdelningens inseende ställda arbeten utföras genom entreprenörer, med hvilka aftal träffats före inlemnandet af ifrågavarande petition, samt att ett beslut om 10 timmars arbetsdag följaktligen icke lär kunna under detta år tillämpas med afseende å de utaf entreprenörerna använde arbetarne.

Afdelningens åsigt om olämpligheten af en allmän bestämmelse om 10 timmars arbetsdag har emellertid icke utgjort hinder att redan i någon mån införa densamma för stadens under afdelningen lydande arbetare. Vid byggandet af maskinhuset och filterna vid vattenledningen inskränktes år 1892 på arbetarnes begäran utan förhöjning af timpenningen arbetstiden till 10 timmar, emedan god tid fanns för arbetets fullbordande och brist på arbete i allmänhet rådde. Sam-

tidigt erhöillo alla öfrige utarbetare vid Skanstull 10 timmars dag. Vid vattenledningsarbetena i gatorna infördes 10 timmars arbetsdag från och med år 1893. Sedan dess har sagda arbetstid bibehållits för alla arbetare vid vattenledningen med undantag för de eldare, som hafva vakt vid pumpverken, hvarest 10 timmars dag ej lämpar sig för indelning af vakterna under dygnet. Då arbetstiden vid husbyggnadsafdelningen för omkring 14 dagar sedan förhöjdes, inskränktes ökningen från 8 till 10 timmar, hvarvid den tillsvidare stannat.

Vid beslut öfver herr Andrées ofvanberörda motion den 16 maj 1893 förklarade sig stadsfullmäktige öfvertygade därom, att de förvaltande myndigheterna vid bestämmande af arbetstiden för stadens arbetare fortfarande skulle taga hänsyn till kommunens och arbetarnes gemensamma intresse. Den häruti inneburna marningen att så vidt möjligt tillgodose arbetarnes berättigade anspråk har, såsom nyss framhållits, redan föranledt vissa åtgärder till arbetstidens inskränkande; och i den mån erfarenhet om verkningarna af en kortare arbetstid vid stadens arbeten vinnes, skall afdelningen låta sig angeläget vara att söka på den sålunda inslagna vägen fortgå, för så vidt sådant med hänsyn till arbetenas art utan alltför dryga kostnader kan förenas med ett omsorgsfullt utförande af beslutade arbeten inom de tider af året, som därtill kunna användas.

På grund af hvad nu och tillförene blifvit i frågan anfördt, samt under erinran slutligen att ordnandet af arbetstid och aflöningsförhållanden för stadens arbetare enligt gällande kommunallag icke synes böra af stadsfullmäktige bestämmas utan förbehållas de särskilda förvaltningsmyndigheterna, hemställer afdelningen, att ifrågavarande petition ej måtte föranleda någon åtgärd från fullmäktiges sida.

Herr Nyström har anhållit få antecknad, att han ej deltagit i ärendets slutliga handläggning hos afdelningen».

Gasverksstyrelsen har anfört följande:

»Sedan I infordrat gasverksstyrelsens yttrande öfver en af 'kommitterade för stadens arbetare' till herrar stadsfullmäktige ingifven petition om beviljande af högst tio timmars arbetsdag, får styrelsen hänvisa till sitt den 27 oktober 1892 dagtecknade yttrande angående en af herr S. A. Andrée i samma syfte väckt motion.

Af detta yttrande framgår, att tio timmars arbetsdag infördes vid Stockholms gasverk redan i juni månad 1890 och har tillämpats äfven vid gasverkets nybyggnader, således också vid Värtagasverket. Att arbetarne vid Värtagasverkets nybyggnad det oaktadt undertecknat förenämnda petition, beror antagligen

därpå, att de därmed velat understödja sina kamraters å de öfriga arbetsplatserna anhållan om minskad arbetstid. Då de under vintern företagna utvidgningsarbetena vid Värtagasverket mera hafva varit att betrakta såsom nödhjälpsarbeten än såsom direkt nödvändiga att under den oblidare årstiden företagas, har den under vintern vanliga arbetstiden af åtta timmar bibehållits längre än vanligt, eller ända till den 15 innevarande månad. Efter sistnämnda dag är emellertid tio timmars dag åter införd.

För öfrigt vidhåller styrelsen sin i berörda skrifvelse angifna åsigt om lämpligheten att införa tio timmars dag, där sådant utan alltför stor olägenhet låter sig göra, men anser fortfarande det vara olämpligt och författningsstridigt, att en viss arbetstid för stadens arbetare skulle af stadsfullmäktige bestämmas, utan att sådant bör, som hittills varit fallet, öfverlemnas till vederbörande nämnds eller styrelses eget afgörande.»

Vid behandlingen den 16 maj 1893 af det då föreliggande förslaget om arbetstidens och daglönens bestämmande efter samma grunder, som nu ånyo ifrågasättas, förklarade stadsfullmäktige, att förslaget icke skulle föranleda någon vidare åtgärd från dem, öfvertygade som de voro, att de förvaltande myndigheterna vid bestämmande af arbetslönen för stadens arbetare fortfarande skola taga hänsyn till kommunens och arbetarnes gemensamma intresse och särskildt till de olika arbetenas större eller mindre menlighet för helsan. Något annat svar än detta torde icke nu kunna komma i fråga, då arbetstidens och daglönens bestämmande tillkommer de förvaltande myndigheterna och dessa utan tvifvel, såsom ock af förestående yttranden framgår, vid denna angelägenhets handhafvande tagit och säkerligen alltjämt komma att taga vederbörlig hänsyn till de båda parter väl förstådda intresse, mellan hvilka arbetsaftalen slutas.

Alltså hemställes:

att förevarande framställning från stadens arbetare icke må föranleda vidare åtgärd från stadsfullmäktige.

Stockholm den 17 maj 1894.